

Maria Bokszczanin

W poszukiwaniu korespondencji Henryka Sienkiewicza

Biuletyn Polonistyczny 31/4 (110), 154-160

1988

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

nek nie istnieje na żadnej z czeskich uczelni. W Ostrawie język polski można studiować co roku z wychowaniem plastycznym, wychowaniem muzycznym, historią, wychowaniem obywatelskim, geografiją.

Powstanie placówki polonistycznej w Ostrawie wiązało się ściśle z zapotrzebowaniem na nauczycieli polonistów dla szkół z polskim językiem wykładowym na terenie Śląska Cieszyńskiego. W pierwszym okresie na uczelni nie było stałych pracowników, a zajęcia z zakresu polonistyki prowadzili w ramach godzin zleconych pracownicy innych uczelni. Polonistyka wchodziła wówczas w skład Katedry Bohemistyki.

Z chwilą powstania w 1962 r. Katedry Języków Obcych polonistyka włączona została do niej jako samodzielna sekcja. W tym samym roku stanowisko kierownika Katedry obejmuje Jan Korzenny, prowadzący równocześnie zajęcia z zakresu literatury polskiej. W dwa lata później Daniel Karol Kadłubiec obejmuje zajęcia z zakresu językoznawstwa.

Studia polonistyczne do 1985 r. były w zasadzie identyczne z programami nauczania obowiązującymi studentów filologii czeskiej, z tym, że niektóre dyscypliny były uzupełniane o specyficzną problematykę związaną z potrzebami regionu i środowiska, do którego później wracali studenci.

Z początkiem lat 80-ych, z polecenia Ministerstwa Szkolnictwa (Czeskiego i Słowackiego) powstały tzw. Komisje przedmiotowe o charakterze ogólnokrajowym, które miały przygotować nowe programy nauczania, obowiązujące we wszystkich uczelniach w Czechosłowacji. Opracowanie tych nowych programów polonistycznych powierzono placówce ostrawskiej. Weszły one w życie w roku szkolnym 1985/86:

I. dla przyszłych nauczycieli wyższych klas szkół podstawowych i średnich prowadzone są wykłady i seminaria:

- fonetyka i fonologia
- wstęp do językoznawstwa
- wstęp do literaturoznawstwa
- zarys historii i kultury polskiej
- literatura dla dzieci i młodzieży
- historia literatury polskiej
- gramatyka języka polskiego
- dydaktyka języka i literatury
- polska literatura ludowa.

Ponadto prowadzone są:

- specjalistyczne seminaria językowe i literackie
- lektoraty języka polskiego

seminarium dyplomowe:

- stylistyka języka polskiego
- problemy kultury języka
- czesko-polskie stosunki literackie
- historia języka polskiego i dialektologii
- literatura światowa
- teoria i praktyka przekładu.

Nowy program obowiązuje obecnie studentów I i II roku. Lektoraty dla studentów, którzy ukończyli szkoły średnie z polskim językiem wykładowym, obejmują ćwiczenia z zakresu ogólnej kultury języka i słownictwa specjalistycznego, zaś dla studentów narodowości czeskiej odbywają się ćwiczenia obejmujące problematykę fonetyczną, morfologiczną, składniową i leksykalno-frazeologiczną. Na II roku organizowana jest kilkudniowa wycieczka naukowa oraz obowiązuje praktyka w szkołach, ponadto przewidywany jest semestralny pobyt w Polsce. W ramach kontaktów z Uniwersytetem Śląskim w ub. roku studenci I i II roku przebywali na dwutygodniowym kursie w Katowicach.

Liczba studentów przedstawia się następująco: rok I - 8, II - 8, III - 8. Od roku szkolnego 1985/86 przyjmuje się co-roczenie na kierunki: język polski - wychowanie plastyczne; język polski - wychowanie muzyczne; język polski - historia; język polski - nauka obywatelska.

Prace dyplomowe dotyczą w większości analizy prac pisemnych uczniów szkół podstawowych, języka prasy polskiej na terenie Czechosłowacji, onomastyki, folkloru dziecięcego, dialektologii, socjolingwistyki, języka folkloru narracyjnego, percepcji literatury polskiej w Czechosłowacji (w tym również dla dzieci i młodzieży), wzajemnych kontaktów literackich i kulturalnych, poloników na łamach periodyków czeskich, historii szkolnictwa polskiego na Śląsku Cieszyńskim, związków czesko-polskich po drugiej wojnie itp.

II. Studentów nauczania początkowego obowiązuje następujący program języka polskiego (jako języka ojczystego):

- język ojczysty
- dydaktyka języka ojczystego
- literatura dla dzieci i młodzieży oraz dydaktyka wychowania literackiego
- seminarium specjalistyczne z języka ojczystego.

Studentów - przyszłych nauczycieli szkół czeskich - obowiązują te same dyscypliny z języka czeskiego.

W Katedrze prowadzone są przewody doktorskie z różnych dziedzin językoznawstwa, teorii oraz historii literatury, a także z metodyki nauczania języka polskiego. Najczęściej podejmowano prace z zakresu folklorystyki, dialektologii, onomastyki, literatury regionalnej oraz literackich stosunków polsko-czeskich.

Stałymi pracownikami są doc. dr Karol Daniel Kadłubiec,

DrSc oraz doc. dr Jan Korzenny, CSc. Pierwszy prowadzi zajęcia z zakresu językoznawstwa i folklorystyki, drugi - z historii i teorii literatury. Zajęcia zlecone prowadzą: z zakresu językoznawstwa - mgr Aleksandra Niemiec (absolwentka UŚl.), z zakresu metodyki języka polskiego - lektor Jadwiga Palowska, z zakresu metodyki klas I-IV - Otokar Matuszek. W ostatnim czasie bardzo pożyteczną i nader istotną formą współpracy jest wymiana wykładowców z UŚl. Wynika ona z podpisania umowy międzyuczelnianej. Innym ośrodkiem polskim współpracującym z placówką ostrawską jest Instytut Badań Polonijnych w Krakowie. W ostrawskiej uczelni gościli: prof. prof. Danuta Buttler, Władysław Lubaś, Bronisław Wieczorkiewicz, doc. dr hab. doc. dr hab. Zbigniew Książczak, Andrzej Markowski, Cezary Piernikarski, Włodzimierz Wójcik i mgr Andrzej Spyt, zaś z czeskich placówek - doc. dr Jiří Damborský CSc i dr Edward Lotko.

Współpraca z UŚl. obejmuje wspólne tereny badawcze: czesko-polskie stosunki literackie, literaturę na Śląsku (czesko-polskie studia porównawcze), folklor robotniczy Śląska, kulturę ludową i jej funkcje w środowisku śląskim, problemy metodyki nauczania języka polskiego jako ojczystego, analizę stanu języka polskiego w szkołach średnich (badania porównawcze).

W latach poprzednich bardzo żywe były kontakty z Polonicum. Ostatnio wyraźnie osłabły, co odczuwa się przede wszystkim jako niedostatek najpotrzebniejszych materiałów z zakresu polonistyki. Zależy nam bardzo na bliższych kontaktach z Ośrodkiem Informacji i Kultury Polskiej w Pradze, jak również z Konsulatem Generalnym PRL w Ostrawie. Dążymy do tego, by stosunki te osiągnęły poziom minionych lat. W tej dziedzinie jest jeszcze wszystko do zrobienia.

Dorobek naukowy polonistów ostrawskich przedstawia się imponująco. Wyniki dotychczasowych badań zostały zawarte w pra-

cach "Bibliografie prací učitelů 1953-1958", Ostrava, PF 1968, ss. 206, oraz "Bibliografie pracovníků Pedagogické fakulty v Ostravě 1968-1981", Ostrava 1983, ss. 495.

Pracownicy naukowo-dydaktyczni uczestniczą od wielu lat w pracy społecznej, szczególnie w ramach Polskiego Związku Kultu-ralno-Oświatowego (PZKO), zrzeszającego około 24 tysięcy członków. I tak, doc. J. Korzenny jest przewodniczącym Polskiej Rady Edycyjnej przy wojewódzkim wydawnictwie Profil w Ostrawie, członkiem Komisji Szkolnej przy Zarządzie Głównym PZKO, doc. K.D. Kadłubiec od 1965 r. przewodniczy ruchliwej Sekcji Folklorystycznej przy ZG PZKO, od tego samego roku jest również prze-wodniczącym miejscowego koła PZKO w Czeskim Cieszynie-Mistrzo-wicach, udziela się również jako prelegent Związku. Obaj współ-pracują z Redakcją Polską Radia Ostrawskiego. Istotna jest tak-że pomoc Katedry dla nauczycieli szkół polskich na terenie cze-chosłowackiego Śląska Cieszyńskiego w postaci odczytów, pod-ręczników, materiałów metodycznych, których autorami są polo-niści ostrawscy, współpracujący ściśle z Okręgowym Ośrodkiem Metodycznym i jego Gabinetem dla Szkół Polskich. Znaczące są również prowadzone przez nich badania nad językiem uczniów pol-skich szkół podstawowych, recepcją literatury polskiej, różnymi dziedzinami folkloru, w tym i dziecięcego, czesko-polskimi związkami literackimi, których wyniki w postaci artykułów, roz-praw czy książek były drukowane zarówno w Czechosłowacji, jak i w wielu pismach w Polsce.

Jedną z najważniejszych imprez zorganizowanych przez polo-nistów ostrawskich była III Międzynarodowa Konferencja Polonis-tów w 1984 r. z okazji 400 rocznicy śmierci Jana Kochanowskiego i 40 rocznicy Polski Ludowej. Konferencja poświęcona była pol-sko-czesko-słowackim związkom językowym i literackim na przeło-

mie XIX i XX w.

Również studenci poloniści organizują wieczory poezji polskiej, akademie dla uczczenia ważniejszych rocznic literackich, biorą udział w kursach slawistycznych w Polsce.

Jakie postulaty na przyszłość? Przede wszystkim wzmocnienie kadry polonistycznej (w najbliższym czasie przewidziany jest lektor języka polskiego z Polski), semestralne studia w Polsce na jednym z uniwersytetów, organizowanie konferencji, szerszy udział studentów w pracach naukowych. Chodzi tu o przekształcenie placówki w najmocniejszy ośrodek polonistyki w Czechosłowacji, pełniący rolę wiodącą w zakresie nowych metod nauczania, ośrodek, który byłby równocześnie łącznikiem w dziedzinie kultury między obu narodami.

¹ Szkolnictwo średnie obejmuje: a) kursy i zasadnicze szkoły zawodowe; są one formą aktualizacji wiedzy, zdobycia zawodu bądź przekwalifikowania się; b) średnie szkoły zawodowe przygotowujące kadry dla gospodarki narodowej w formach kończących się maturą, co daje prawo do podjęcia nauki w dowolnie wybranym kierunku studiów w szkołach wyższych; c) gimnazja, których funkcją zasadniczą jest przygotowanie do studiów wyższych. Istnieją dwa typy gimnazjum: humanistyczne i przyrodnicze, przy czym są one z językiem wykładowym czeskim, słowackim, węgierskim, ukraińskim i polskim; d) szkoły dla pracujących. W ramach tego działu mieszczą się formy stacjonarnego i dziennego kształcenia młodocianych; wieczorowego, zaocznego i eksternistycznego dla pracujących. Uzupełnić, rozszerzyć i podwyższyć kwalifikacje można więc w zakresie zasadniczej i średniej szkoły zawodowej.

Jan Korzenny

marzec 1988

Prace redakcyjne nad niniejszym zeszytem "Biuletynu Polonistycznego" zakończono w dniu 4 sierpnia 1988 r.

ADAMCZAK Mieczysław: Prasa Kielecczyny - tradycje i współczesność. Warszawa 1987, IKN, ss. 430, zł 300,-

Zakres chronologiczny opracowania obejmuje lata 1811 (wydanie pierwszego w dziejach regionu pisma, "Dziennika Departamentowego Radomskiego") - 1956. Badania objęły blisko 500 czasopism, w tym 163 konspiracyjne. Rozważania nad tytułowym problemem uzupełnia zarys dziejów drukarni prasowych regionu, wykaz źródeł i literatury oraz spis prasy wydawanej na Kielecczyźnie w latach 1918-1939.

BP/110/1

H.N.-M.

ALEKSANDROWICZ Alina: Z problemów epistolografii przedromantycznej. "Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska". Lublin 1984, vol. II, s. 39-63.

Polska epistolografia przedromantyczna odwoływała się do wzorów doskonałych: modelu narracji listowej pani de Sévigné i J.J. Rousseau. Pod tym kątem interpretuje autorka korespondencję M. Wirtemberskiej adresowaną do rodziny, głównie do brata, Adama Jerzego Czartoryskiego. Analizuje styl epistolografii prywatnej, rolę nadawcy i adresata (oraz adresata zbiorowego). Wskazuje na odrębny kod porozumiewawczy, dwa porządki informacyjne: dosłowny i zakodowany w "tajnej poczcie". Przedstawia również rolę samodzielnych utworów literackich występujących w romantycznej epistolografii.

BP/110/2

G.S.